

Secolul al XVII-lea a fost pentru Țările Române o perioadă de afirmare culturală, posibilă printr-o așezare a treburilor interne și o relaxare a dominației otomane, imperiul fiind prins în războaie fie pe continent, fie cu Orientul. Pentru Europa acest secol reprezintă o perioadă de maturizare politică. Pacea de la Westfalia, care pune capăt Războiului de 30 de ani și recunoștea independența Olandei, consacră principiile echilibrului politic și debutul congreselor de pace. Este un secol în care încep să strălucească ideile în știință, în artă, în creațiile artistice, dar și literare. Galileo Galilei, „părintele științei moderne”, după cum îi va rezerva locul în Pantheon Albert Einstein, publică primele observații astronomice telescopice, iar cerul începe să-și lase descifrate tainele pentru ca lumea, după o perioadă de stagnare, să poată evolua. „Și totuși, se mișcă!” sunt cuvintele care vor încuraja știința și cu care biserica catolică va trebui să facă un compromis. În artă, Franța va impune prin construcția palatului de la Versailles, în partea opusă a lumii, India prin Taj Mahal. Societatea franceză se va familiariza cu satirizarea moravurilor sub condeul lui Molière sau va trăi emoția dramelor lui Corneille sau Racine. În Țările de Jos, pictura se va îmbogăți prin manifestarea spiritului artistic al generației lui Rembrandt, Rubens sau van Dyck. Secolul al XVII-lea este secolul barocului și al colonizării Americii.

Țările Române trăiseră efemera unire politică sub conducerea marelui voievod Mihai Viteazul, iar acest act politic va fi reînșuflețit ori de câte ori împrejurările sau ambițiile unor domnitori o vor permite. Vasile Lupu, domn al Moldovei între anii 1634-1653, poreclit “Grecul” sau “Albanezul”, grație originii sale, aromân din Albania, mare boier care a deținut dregătorii importante în sfatul domnesc, va menține din ambiții personale o stare de tensiune cu domnul Țării Românești, Matei Basarab, dar și cu principele Transilvaniei. Dorința de a-și impune fiul pe tronul uneia dintre țări, ca și crearea stemei comune care mai târziu va deveni a Principatelor Române Unite, atestă evoluția spre realizarea statului unic, prin unificarea celor trei țări române. Dușmănia dintre cei doi se va încheia prin construcția reciprocă a unei biserici, simbol al iertării și împăcării: Mănăstirea Stelea, ridicată de Vasile Lupu la Târgoviște, și mănăstirea Dobromira (“Bună pace”), ridicată de Matei Basarab la Soveja.

Vasile Lupu s-a urcat pe tron după o perioadă tulbure în istoria Moldovei, marcată de dese conflicte între facțiunile boierești, perioade de accentuare a dominației otomane, de creștere a fiscalității și a nemulțumirilor sociale. Călătorul sirian Paul de Alep, secretar al Patriarhului Antiohiei, îl descrie pe Vasile Lupu ca fiind “înalt la stat”, cu o “înfățișare severă”, și al cărui cuvânt “era ascultat și vestit pretutindeni din pricina bogățiilor sale”.

Cronicarul Ioan Neculce în “O samă de cuvinte” arată grija pentru refacerea economică a țării în primii ani de domnie, curtea domnească fiind un exemplu de reducere a cheltuielilor: “Vasilie

vodă, după ce au luat domnia...s-au rugat vizirului să lase țara de bir trii ani și al triili anu să dea birul țării odată...Și i-au făcut pre voie vizirul. Și după ce au vinit el în țară, la scaonul domniei, contoș cu soboli (mantie lungă și îmblănită cu samuri-n.m.) n-au îmbrăcat triii ani, ci numai cu hulpi. Și pe dzi numai o mierțe (150 kg,-n.m.) de pâine să mânca și doi berbeci și o ialoviță (vacă mare și grasă-n.m.) la curtea domnească. Cheltuială puțină, mai mult de doi galbeni pe dzi nu ieșie.” Atitudinea curții domnești domolea din tensiunea nemulțumirilor, iar măsura a fost urmată de o creștere economică și demografică. Comerțul a cunoscut o înviorare însemnată, iar banii au început să curgă spre vistieria statului. Cu ei domnul a putut să înceapă o intensă activitate culturală, să susțină așezămintele religioase de pe Muntele Athos sau Patriarhiile din Constantinopol și Ierusalim. Între anii 1637-1639 a fost ctitorită biserica Sf. Trei Ierarhi din Iași, iar ca urmare a sprijinului pe care îl acordă Patriarhiei din Constantinopol, doi ani mai târziu moștele Sf Parascheva vor fi aduse aici.

Cronicarul Miron Costin spunea despre el că era “omu cu hire înaltă și împărătească, mai multu decât domnească”. Aura împărătească era dată și de starea de om bogat, și de ținuta sa care impunea respect. Totodată, eticheta riguroasă de curte, rafinamentul, fastul, toate erau orientate spre impunerea puterii și a bogăției față de străinii care vizitau Moldova în diferite scopuri, și, implicit, creșterea prestigiului țării pe care o conducea. În acest sens, Vasile Lupu a înțeles ce însemna învățământul într-o societate pe care el o dorea înălțată spiritual. Prin urmare, în incinta mănăstirii Trei Ierarhi a funcționat prima instituție de învățământ superior din Moldova, Academia Vasiliană (Școala de la Trei Ierarhi) cu profesori trimiși de Mitropolitul Kievului, Petru Movilă.

Vasile Lupu are aproape două mari personalități ale lumii ecleziastice: pe moldoveanul Petru Movilă, ajuns Mitropolit al Kievului și pe Varlaam, Mitropolitul Moldovei. În 1640, cu sprijinul lui Petru Movilă, Mitropolitul Varlaam înființează la mănăstirea Trei Ierarhi prima tipografie care va fi condusă de starețul Sofronie. Aici va fi tipărită “Cazania” sau “Cartea românească de învățătură de la prăvelele împărătești”, care este prima carte tipărită în limba română în Moldova, dar și alte lucrări teologice care îmbogățesc marea operă culturală a Mitropolitului Varlaam, susținut de domnitorul Vasile Lupu: “Cele șapte taine”, “Răspunsul împotriva catehismului calvinesc”-prima carte de polemică teologică, “Pravila”, “Paraclisul născătoarei de Dumnezeu”, “Jitiile” etc. În anul 1642, Vasile Lupu sprijină organizarea la Iași a sinodului ortodox care a adoptat “Mărturisirea de credință orodoxă”.

“Am ridicat această ctitorie în numele celor trei sfinți:Vasile cel Mare, Grigore Teologul, Ioan Gură de Aur, și a fost sfințită în luna mai, ziua a șasea, a anului 7147(1639)”- sunau cuvintele lui Vasile Lupu. Azi biserica adăpostește mormintele a trei mari domni, fiecare cu rol important în cultura românească: Vasile Lupu-ctitor, în timpul căruia se pun bazele învățământului superior, se introduce tiparul, apar primele scrieri în limba română; Dimitrie Cantemir - primul român membru al unei academii străine, Alexandru Ioan Cuza - primul domn al Principatelor

Vasile Lupu, “albanezul” ctitor al mănăstirii Sf Trei Ierarhi

Written by Administrator

Monday, 13 October 2014 19:59 - Last Updated Tuesday, 14 October 2014 09:53

Unite, cel care va înființa două universități, la Iași și la București.

Prof. Elena Ichim